

Lucija Stepančič

Iztok Geister: *Newyorški dnevnik.*

Koper: Zavod za favnistiko, 2013.

Kombinacija naslova in imena avtorja bo dvignila marsikatero obrv, kar je seveda karseda obetaven začetek. Izток Geister, ki je sicer dobro znan kot "bard" in "zagovornik narave", pesnik, prozaist, filozof in esejist ter ob tem vse bolj tudi ekolog in ornitolog, se je tokrat podal v New York. Ravno v času, ko naj bi po majeovski prerokbi nastopil konec sveta (ki se, kot vemo, kar nekako ni zgodil). Mi pa se, po nesojenem koncu, lahko vprašamo, kakšna bo videti (še vedno) najslavnejša mestna veduta, zagledana skozi oči, uglašene z naravo in njeno prvobitnostjo. V kolikor seveda domnevamo, da se potepanje po Manhattnu razlikuje od potovanja med Piranom in Ankaranom (in tudi od knjige z istim naslovom).

Naj izdam, da se je avtor New Yorku pustil kar pošteno očarati – ne da bi za en sam trenutek nehal biti to, kar je. Njegova fascinacija je sicer podvržena vsakodnevnim nihanjem in spremenljivemu fokusu, kar kvečjemu še poudarja dnevniški značaj zapiskov. Knjigo dopolnjujejo črno-bele fotografije, z zapletom med pisateljem (Mihaelom) in fotografino (Rahelo) pa avtor nakaže odklon od dokumentarnega polliterarnega žanra k fikciji. Opisi so pravzaprav zasnovani na izmuzljivih prehodih med besedo in sliko, med reportažo in refleksijo. Med vrsticami pa tudi med lastnostmi štirih klasičnih elementov, ki tukaj kar najbolj drastično konkurirajo drug drugemu (lep primer je dobra stara zemeljska perspektiva, ki jo nebotičniki potencirajo v vrtoglavo doživetje zračnih višav). Tako kot je precej dramatičen tudi kontrast med potratno razsvetlavo najslavnejših urbanih prostorov na svetu ter bolj ali manj zloveščimi sencami med štirimi stenami. Ter med egotripom urbane metropole in neizprosnostjo naravnih zakonov, ki kljub vsemu, čeprav podtalno, ostajajo v veljavi.

Naravne moči, ki tlijo pod urbanim površjem in ki se po razmisleku zdijo najbolj ogrožajoče prav tam, kjer so najbolj zanikane, sicer burijo

domišljijo, a pri tem gre večinoma za popularne žanre katastrofe. Že res, da bo tudi New York narava nekega dne izterjala nazaj, a do takrat se bomo še načakali. Namesto katastrofičnosti, ki v maniri predvidljivih poletnih filmskih uspešnic New York prikazuje kot potopljeno velemesto, kjer morska gladina sega Kipu svobode najmanj do kolen, se Geister posveča veliko bolj umirjenim, a zato tem bolj resničnim povezavam med naravnim in urbanim. Njegovo raziskovanje sodobne metropole se na tej točki niti ne razlikuje bistveno od raziskovanja slovenskih ekosistemov. Že kar kmalu, kot se zanj spodobi, najde nekaj zase že v bližini petnajste ceste. “Z mogočnega hrasta se v parku na zelenico spušča čudovito obarvana ptica drozgove velikosti in se spet vrača na drevo. Zaradi zamolklo oranžnega oprsja Mihael najprej pomisli na taščico, kakšno ameriško različico, a kaj hitro opazi, da je po hrbtu azurno modre barve. Res prekrasna ptica velikosti manjšega drozga, ki se vede kot taščica, le da je precej večja. Pred bližnjim hrastom grlicam podobne ptice brskajo za hrano med odpadlim listjem in ob vzletu razkrijejo slikovito stopničasta repna peresa. Kasneje se na gozdnem obronku kar ne moreta nagledati kardinala z družico, škrlatno rdečega samca in rjave samice. Na največjem ribniku se prehranjuje velika jata rac žličaric, ki jih Mihael fotografira, Rahela pa medtem pobere s tal ginkov list in ga shrani v Mihaelovo beležnico.”

Avtor je že pred leti v intervjuju za Mladino izjavil, da je mesto s stališča nekaterih živalskih vrst (tudi če odmislimo miši in podgane) izjemno ugodno okolje z mnogimi primeri vrhunske prilagoditve – medtem ko so nekatere vrste celo množično emigrirale v mesta, je vrh tega nekaj takih, ki so preživele prav s pomočjo najbolj grobih posegov v naravno okolje (sokole naj bi rešile prav stolpnice). V *Newyorškem dnevniku* je slavna mestna geometrija pogosto presenetljivo organska tudi na fotografijah. “Na nekem zastekljenem ultra modernem pročelju, pretkanem s kovinskimi paralelogrami, nasproti stoječi nebotičnik odseva vijugavo, kakor v rahlo vzvalovljeni vodi”, hladno lepoto nebotičnikov pa lahko mestoma “zelo posrečeno mehča toplina drevja, na tamkajšnjih platanah je namreč še kar nekaj porjavelega listja”. Tako kot “natančnost tehnološke računice tudi pajkom ni neznana”. Presenečenja so mogoča na vsakem koraku in pogosto so očarljiva. “Takole iz zraka se tudi vidi, da je Manhattan, razpet med rekama Hudson in East River pravzaprav vodno mesto, čeprav tega, ko se klatiš po avenijah in ulicah, ne zaznaš. Morda tiči v tem celo skrivnost njegove zgodovinske rasti in stoletne uspešnosti.”

Iskanje manj očitnih zemeljskih potez, ki se je medtem spremenilo v iskanje neba, se konča v znamenju vodnega elementa, tako kot se v dotikanje neba spremeni tudi dotikanje senc. Varnostni ukrepi kot “porok,

da se ne dotakneš neba” zadevajo tako policijsko podkrepljene ukrepe na prenapolnjenih ulicah, kot v zasebnosti umetniške rezidence vse bolj motečo neubranost med avtorjema, med pisateljem in fotografino. Če je naravno in urbano še mogoče uskladiti, in to na najbolj presenetljive načine, je ženski element, ki skrbi za to, da se vse skupaj ne izpoje prehitro in preveč harmonično, bistveno manj obvladljiv. Ne le zato, ker se ne pusti opazovati kot kakšna redka ptica (če je to kaj čudnega). Ženstvenost, ki jo pri Geistru lahko opazujemo že vse od zbirke kratkih zgodb *Stol za enega* (2006), predstavlja skrivnost in privlačen, a do konca tuj svet s pridihom lepe nevarnosti. Mihael, avtorjev alter ego, bi bil še sposoben dan zaključiti z lepo zaokroženo presenetljivo novo misljo ali ugotovitvijo, a kaj ko je hudič babji vedno pripravljen, da mu poruši načrte in ga navda s kar najbolj okrutnimi dvomi vase. V svoji razdiralnosti in odkriti sovražnosti uteleša že kar najbolj negativne aspekte jungovske anime, a pri tem ne učinkuje kot konsistenten in v sebi sklenjen nasprotnik, ki bi enakovredno pariral svetlim silam ustvarjanja in raziskovanja. Prej gre za žensko, ki ne ve, kaj sploh hoče. Ob njeni konfuzni nejevolji pa vendarle tako najbolj impresivni dosežki civilizacije kot tudi najbolj brezprizivni naravni zakoni utihnejo kot jagenjčki. Geister je ravno prek najmanj prikupnih babjih lastnosti svoje videnje sveta opremil s precejšnjo mero relativizma in skepticizem zapakiral v precej všечно preobleko. Sicer pa arhetipsko rušilna feminilnost ob nakupih kozmetičnih in tekstilnih artiklov ni več tako zelo rušilna. Po pripovedni plati Rahela nadaljuje dileme iz romana *Risarica* (2012): v enem letu se je sicer postarala za več kot deset let; čeprav gre v *Risarici* za najstnico in jih Rahela iz *Dnevnika* šteje okoli trideset (kar je še vedno pol manj od avtorja), je čudna podobnost med obema nespregljiva. Skupni, nerazveseljivi imenovalec krasi pravzaprav vse ženske, ki se jim posreči zaiti v Geistrovo pisanje: vse so karseda nepristopne. Če je bilo to v *Stolu za enega* še vznemirljivo in skrivnostno, se tokrat izteče vse do najbolj neprijetnih scen. Žal. Čeprav je stopnjevanje napetosti z vidika dramaturgije verjetno precej nujno in tudi sicer to pripovedovalcu predstavlja veliko večjo sitnost kot bralcu.

A naj zaključim s čim lepim. Ženski zlobi navkljub je to vendarle mogoče. Newyorška izkušnja se konča v prazničnem božično-novoletnem vzdušju (podaljšanem v Rimu), v evforiji vsesplošne osvetljave, ko se že tako ali tako fascinantna osvetljava mesta, ki nikoli ne spi, preplete z dodatnimi, prazničnimi lučmi. V Rimu dobi evforija še svojo človeško toplo, karnevalsko različico. Drevesa, do tedaj nemo prisotna kot zimske sence samih sebe, pa se, popolnoma ovita v božično dekoracijo, spremenijo v svetlobne silhete, v pravljico podobo samih sebe.